

[Den nya födelsen](#), predikan, SB

[Luther och turken](#), SB

[Om översättningen av "den Helige Ande"](#), JF

[Lutheranen i ny form](#)

[\[Register\]](#) [\[Årgångar\]](#) [\[Föregående nr\]](#)

Den nya födelsen

Predikan på Heliga Trefaldighets dag. Text: Joh. 3:1-15

Vår predikotext består av Jesu samtal med rådsherren Nikodemus. Han var farisé och medlem av Stora rådet, den judiska kyrkans styrande organ. Där satt många hätska motståndare till Jesus. Det var farligt för Nikodemus att visa intresse för denne man. Därför smög han sig till Jesus i hemlighet, om natten, då ingen såg det. Han kände att han måste få tala med honom.

Men samtalet tog en annan vändning än den han tänkt sig. Jesus började tala med honom om att bli född på nytt. Det var något som han aldrig tänkt på förut. Och det kom att förändra hans liv.

Också oss har Jesus i dag något att säga om den nya födelsen.

Den nya födelsen är nödvändig för Guds rike

Det var det överraskande besked som Nikodemus fick. Han hade inlett sitt samtal med Jesus genom att vänligt säga: *"Rabbi, vi vet att det är från Gud som du har kommit som lärare, ty ingen kan göra sådana tecken, som du gör, om inte Gud är med honom."* Kanske tyckte Nikodemus att man i Stora rådet hade dömt ut Jesus på förhand, utan att först ha lyssnat till honom ordentligt. Kanske fanns det något att lära av honom. Hans under var ju märkliga.

Jesus svarar Nikodemus genom att ganska abrupt gå rakt på sak: *"Sannerligen, sannerligen säger jag dig: Den som*

inte blir född på nytt kan inte se Guds rike.” Med de orden sätter han fingret på den ömma punkten, på grundfelet i Nikodemus och fariseernas syn på människan och hennes förhållande till Gud.

De trodde, precis som många gör i dag, att det fanns två principer i människan, en ond och en god. Hur dålig och ond människan än var, så hade hon, längst inne, under allt bråte av synd och smuts, en ”gudagnista”, ett stycke god vilja, en skärva av Guds avbild som inte gått förlorad. Tog man bara vara på den och började använda den rätt, kunde man finna Gud och bli frälst.

Det var för att fariséerna trodde så, som lagen kom att spela en så stor och avgörande roll för dem. Lagen var en Guds gåva till människan. Det förutsatte att hon kunde ta ansvar för sitt liv. Att följa Guds bud var således den gyllene vägen till Gud. Den var stegen som man kunde klättra upp till himmelen på.

Nikodemus hade en ärlig önskan att tjäna Gud och hålla hans bud. Han var övertygad om att människan själv måste göra något för att komma in i Guds rike. Hon måste visa sin goda vilja och bli en bättre människa. Men Nikodemus visste också, att detta inte var något man klarade helt på egen hand. Därtill behövdes Guds nåd och hjälp. Därför kom han till Jesus som han trodde var en Guds profet. Kanske hade han något att säga honom som kunde hjälpa honom att nå sitt mål. Kanske kunde han ge honom några nya, goda råd om hur man utvecklar sin rättfärdighet.

Men Jesus gör Nikodemus mycket brydd och förvirrad. Vad i all världen menade han med detta, att man måste bli född på nytt? Dög inte hans egen rättfärdighet? Nej, det gjorde den inte enligt Jesus. Vad Nikodemus behövde var inte någon slags hjälp till självhjälp. Det fanns inte två principer i människan, en god och en ond. *”Det som är fött av köttet är kött”*, säger Jesus. Det enda vi själva förmår efter syndafallet är det köttsliga, dvs. att synda. Vi föds med det köttsliga sinnet som är gudsfrånvänt och bara söker sitt eget. Detta slår också igenom när vi försöker vara religiösa, vilket alltid går ut på att vi skall duga, vi skall

bättra oss, vi skall bli värda Guds nåd och kärlek, kort sagt: att vi blir frälsta för att vi gjort oss förtjänta av det. Men allt sådant är bortkastad möda: *”Det som är fött av köttet är kött.”* Något helt annat måste till.

Jesu ord om den nya födelsens nödvändighet var ett riktigt dråpslag mot hela Nikodemus livsåskådning. Att han tillhörde Israel, var skriftlärd, medlem i Stora rådet, beundrad av många för sin laglydnad – inget av detta gav honom någon del i Guds rike. Det Jesus sade till Nikodemus, är lika radikalt och omstörtande i dag. Han säger till oss alla: Vill du komma in i Guds rike, måste du bli född på nytt! Det hjälper inte att försöka bli en bättre människa genom att lappa och laga lite här och där.

Berättelsen om samtalet mellan Jesus och Nikodemus visar, som kanske ingen annan text i Nya testamentet, den stora skillnaden mellan fariseism och kristendom. Fariséerna var optimister: de trodde på människan och hennes möjligheter att vinna det eviga livet. Samma synsätt präglar mycket av vår tids religiositet eller andlighet. Man söker Gud i sig själv och tror på sin inneboende godhet. Men Jesus såg vad som fanns i människans inre. Där fanns inget gott att bygga på, bara köttet med sina onda begär. Därför sade han: *”Den som inte blir född på nytt kan inte se Guds rike.”*

När Nikodemus hämtat sig från den första chocken, frågade han: *”Hur är detta möjligt?”* Och så frågar också vi. Hur blir man född på nytt? Svaret Jesus ger är detta:

Den nya födelsen är ett Andens under

Redan i fråga om den vanliga, naturliga födelsen gäller att den är ett livets under. Vi kan inte föda oss själva. Ingen av oss har gett oss själva livet. Vi har bara fått det. På liknande sätt förhåller det sig med den andliga eller nya födelsen. Den är ett stort Guds under som en syndare får vara med om. Ingen föds på nytt genom att göra något eller bestämma sig för att födas. Det kan vi inte. Det är något som sker med oss. Det är ett Guds under.

Jesus säger: *"Den som inte blir född av vatten och Ande kan inte komma in i Guds rike."* Först skall vi lägga märke till att det är Anden som föder på nytt. Anden är Gud, "Herren och livgivaren", som vi bekänner i den nicenska trosbekännelsen. Den nya födelsen är således ett Guds verk. Undret sker när han genom evangelium renar oss från all synd och av nåd för oss in i Guds rike. Då föds vi på nytt och blir Guds heliga och goda barn. Aposteln Paulus kallar det för en ny skapelse: *"Om någon är i Kristus är han en ny skapelse. Det gamla är förbi, se, det nya har kommit"* (2 Kor. 5:17). På ett annat ställe säger han: *"Ty av nåden är ni frälsta genom tron, inte av er själva, Guds gåva är det, inte på grund av gärningar, för att ingen skall berömma sig. Ty hans verk är vi, skapade i Kristus Jesus till goda gärningar"* (Ef. 2:8-10). Överallt i Skriften framställs den nya födelsen som ett gudomligt skapelseunder.

Det andra vi skall lägga märke till är att Anden använder sig av medel. Vi blir födda av *"vatten och Ande"*, säger Jesus. Vattnet är dopets vatten. Dopet kände Nikodemus till. Vid denna tid talade alla i Jerusalem om Johannes Döparen, den märklige profeten i kamelhårsmantel. Med sin kraftfulla predikan samlade han stora skaror vid Jordans strand, manade till bot, döpte många till syndernas förlåtelse och sade till dem att tro inte på honom, utan på Jesus.

De som lät döpa sig blev förändrade. Folk såg att något hade hänt med dem. De som brukade stjäla, ljuga och bedra gjorde det inte längre. Det fanns uppenbarligen en andlig kraft i dopets vatten, men vilken? Det var *"vatten och Ande"*, sade Jesus, vatten förbundet med Anden och löftet om rening från all synd.

Dopet, särskilt barndopet, visar hur den nya födelsen går till. Den som döps gör ingenting. Det är Gud som handlar. Hela Treenigheten, Fadern, Sonen och Anden omsluter den som döps och skänker honom den nya födelsens gåva: syndernas förlåtelse, barnskap hos Gud och det nya livets krafter. Andens särskilda uppgift är att verka tro och

mottagande. Vid dopet, liksom vid alla andra nådemedel som skänker evangeliets nåd, gäller att gåvan måste tas emot, annars blir ingen frälst och salig. Så blir vi födda av vatten och Ande. Vi blir frälsta, som aposteln säger, ”*genom ett bad till ny födelse och förnyelse i den helige Ande*” (Tit. 3:5).

Jesus påminner Nikodemus om att den fysiska världen är full av under och ber honom att inte rygga tillbaka för den nya födelsens under. Han säger: ”*Vinden blåser vart den vill, och du hör dess sus, men du vet inte varifrån den kommer eller vart den far. Så är det med var och en som är född av Anden.*”

Dagens meteorologer kan följa och kartlägga vindarnas väg och i viss utsträckning också förutspå hur de skall blåsa. Men även för dem är vindarnas väg något av ett mysterium. Man kan inte styra dem. De blåser som de vill. Vinden ser vi inte, men vi hör suset av den och kan känna den, t.ex. som en mild sommarfläkt eller som en kraftig stormvind. På liknande sätt är det med Anden. Vi ser honom inte, men vi kan känna verkningarna av honom. Har vi gjort det? Hur vet vi att vi är födda på nytt? Det borde vara angeläget för oss att veta det, eftersom Jesus säger att ingen kan komma in i Guds rike på något annat sätt.

Den nya födelsens kännetecken är tro och kärlek

Var och en som tror på Jesus, som tror sig rättfärdig i honom och därför älskar och följer honom är otvivelaktigt född på nytt. Det är ett säkert kännetecken. För ingen gör sådant av sig själv. Jesus säger: ”*Ingen kan komma till mig, om inte Fadern som har sänt mig drar honom*” (Joh. 6:44).

Nikodemus drogs till Jesus. Han blev djupt konfunderad över vad han fick höra. Allt ställdes på ända. Men Anden verkade i hans hjärta och förde honom till tro. Han blev till att börja med en lärjunge i hemlighet. Men tron växte och senare trädde han modigt upp till försvar för Jesus inför rådsherrarna (Joh. 7:50-51). Och när Jesus togs ner från korset och begravdes, var han där och hade med sig dyrbar myrra och aloe (Joh. 19:39). Så visade han öppet sin kärlek

till Jesus.

Jesus avslutade sitt samtal med Nikodemus med att påminna honom om kopparormen som Mose satte upp under ökenvandringen (4 Mos. 21:4-9). Israeliterna hade råkat ut för dödligt giftiga ormar. Många blev bitna, låg på marken och vred sig i dödsångest. Då fick Mose befallning av Gud att sätta upp en stång, omslingrad av en orm i glänsande koppar. På den skulle folket se. Och när de lyfte sin blick och såg på kopparormen, blev de botade. En enda blick räckte.

Kopparormen är en bild av Jesus på korset. Han är botemedlet mot syndens dödliga gift. Han försonade världens synd, och försonad synd ger liv. Den kan inte längre anklaga, döma och döda. Jesus säger att Människosonen likt kopparormen måste upphöjas *”för att var och en som tror på honom skall ha evigt liv”*. Han upphöjdes först på korset och efter uppståndelsen till himmelen. Och allt detta skedde för att du och jag skall tro på honom och hålla fast vid att vi i honom har syndernas förlåtelse, liv och salighet. I syndens nöd får vi lyfta vår blick upp till den korsfäste och tänka: Han är min rättfärdighet, min Frälsare och Gud, mitt liv, mitt allt, honom vill jag älska och följa. Så tänker bara den som är född på nytt. Amen.

S.B.

[[Lutheranen 1/2006](#)]

Luthers skrift mot turken
En mer nyanserad bild av turken
En översättning av Koranen ges ut
Lärdomar för i dag

Luther och turken

Luther levde i en politiskt orolig tid starkt präglad av rädsla för ”turken”. Riksdagen i Worms 1521, dit Luther kallats för att stå till svars för sina skrifter, inleddes med att kejsar Karl V talade om turkfaran. Den var för honom ett betydligt större hot än Luther och reformationen. När Konstantinopel (Istanbul) föll 1443 och blev huvudstad i det osmanska riket, sändes chockvågor över hela Europa.

När sedan turkarna på 1520-talet började tränga in i Öst- och Centraleuropa, lade större delen av Ungern under sig och t.o.m. hotade Wien, blev turkfaran en ytterst påtaglig realitet. Alla såg med förskräckelse på det osmanska imperiets expansion västerut och risken att hamna under islams välde.

Pamfletter spreds om muslimernas förfärliga grymheter och spädde på den rädsla som redan fanns. Men det fanns också några röster som varnade för besinningslösa och förhastade åtgärder. Dit hörde humanisten Erasmus av Rotterdam. Han såg ett krig mot turkarna som den alla yttersta utvägen. Visst skulle man försvara sig om man angreps, men Erasmus tyckte inte om krigshetsen. Han försökte kyla ner den, bl.a. genom att påpeka att det kristna västerlandet under historiens lopp faktiskt gjort sig skyldiga till värre illgärningar än dem man beskyllde turkarna för. Erasmus såg med avsky på religionskrig. Kristendom främjades inte av krig och våld. Den kunde, menade han, bara spridas genom övertygelse.

Vad sade Luther om turkfaran? Till en början inte så mycket. Han var upptagen av kampen mot påvekyrkan. Turken var inte hans huvudmotståndare. I en förklaring 1518 till de 95 teserna som startade reformationen, hade han skrivit att många, även högt uppsatta inom kyrkan, bara drömde om krig mot turkarna. Men det var, menade han, ”att sätta sig upp mot Gud”, eftersom turkarna var ”ett Guds gissel för våra synder”. Det uttalandet sågs med oblida ögon av den romerska kyrkan och blev en av de punkter som påven i bullan *Exurge Domine* hotade att bannlysa honom för, om han inte återtog det. Luther beskylldes för att ha förlett till passivitet och flathet mot turkarna och på så vis gjort sig medskyldig till deras framgångar.

När sultanen Suleiman den stores arme på 200 000 man närmade sig Wien, blev trycket på Luther allt större. Hans vänner bad honom att säga något. Till sist gav han med sig och kom på våren 1529 ut med skriften ”Om krig mot turken”.

Luthers skrift mot turken

Med sin skrift ville Luther utifrån Guds Ord ge kristna stöd att tänka och handla rätt i det farliga läge som Europa befann sig i. Som alltid var hans djupaste syfte att värna om det sanna evangeliet och ge oroade samveten råd.

För Luther var ”turken” detsamma som ”Muhammeds religion”. Självfallet var han inte opåverkad av alla rysliga historier om turkens grymma framfart som var i omlopp. Han, liksom de flesta andra i väst hade en begränsad kunskap om islam. Vad visste han? Det fanns inte mycket skrivet. Luther beklagar att det fanns så lite forskning om ”muhammedanerna” och deras tro och seder. Han påpekar också i sin skrift att han inte haft tillgång till hela Koranen, utan bara till några delar av den. Möjligen rör det sig om de avsnitt ur Koranen som fanns återgivna i en medeltida traktat om islam, skriven av domikanen Broder Rickard. Den översattes senare av Luther till tyska. Hursomhelst är det värt att notera att Luther hade en klar ambition att ge en så korrekt beskrivning av ”Muhammeds religion” som möjligt. Han säger att han vill inte föra vidare sådant han bara hört ryktesvägen men inte hade klara belägg för.

Innehållet i Luthers skrift ”Om krig mot turken” kan sammanfattas i följande punkter:

1. Luther vidhöll sitt påstående från 1518, att turkfaran var ett straff, ett Guds gissel för den kristna världens avfall och synder. På liknade sätt hade Gud i GT straffat det avfälliga Israel genom att låta främmande härar tåga in i landet. Det viktigaste i kampen mot turken var därför självrannsakan, bot, bättring och bön. Endast så kunde Guds gissel avvärijas eller mildras. Omvändelse med tro på rättfärdiggörelsen av nåd allena följt av Andens nya liv var här, liksom så ofta annars, det genomgående grundtemat i Luthers skrifter.
2. Turkarnas invasion skall med all kraft bekämpas. Därom råder ingen tvekan hos Luther. Men, säger han, det är inte vars och ens sak att gripa till vapen. När turkarna angriper områden som inte är deras, är det överhetens, det världsliga

regementets sak att försvara landet. Luther uppmanar de styrande att göra sin av Gud givna plikt och avvärja faran. Kristna kan med gott samvete tjäna som soldater i kriget mot de turkiska inkräktarna. Luther betonar att ett krig mot turkarna inte är kyrkans sak, utan kejsarens. Kriget får inte bli ett religiöst korståg. Han vänder sig mot alla planer på krig i syfte att ”utrota de otrogna och icke-kristna”. Om något sådant vore kejsarens uppgift ”skulle han få börja med påven, biskoparna, prästerskapet och kanske inte ens skona oss eller sig själv... Låt turken tro och leva som han vill, precis som vi låter påven och andra falska kristna leva”.

3. Luther ger sedan sina läsare en bild av vad ”Muhammeds religion” står för i jämförelse med kristendom. Denna den läromässiga analysen är för honom den viktigaste delen. Han ser islam som ”ett lappverk av judisk, kristen och hednisk tro”, där slutresultatet är att ”Fadern, Sonen och den Helige Ande, sakramentet, evangeliet, tron och all kristen lära och kristet liv är borta.” Han noterar dock att tron på den yttersta domen och på uppståndelsen från de döda finns kvar. Luther medger att Koranen hämtat en hel del från både GT och NT och att Jesus, Maria och andra bibliska gestalter hyllas. Men profeternas och apostlarnas budskap är grovt förvanskade genom förnekelsen av Kristi gudom och av hans försoning. Inget annat än Muhammed och hans grova gärningslära blir kvar. I detta avseende var turken inget annat än djävulens hantlangare.

4. Luther ansåg vidare att i turkarnas tro fanns väl mycket smak för svärdet som medel för utbredning. Även om han hört att muslimerna var toleranta mot oliktroende, tror han inte på någon verklig religionsfrihet under muslimskt välde, i vart fall inte så att man under deras regim öppet kunde bekänna Kristus och ta avstånd från Muhammed och hans lära.

5. Luther ansåg vidare att Koranen genom att tillåta månggifte förstör äktenskap och hemliv. Turkarna med sina harem präglades av kvinnoförakt. Deras kvinnor ”köps och

säljs som boskap.”

Luthers läromässiga avståndstagande är klart och koncist. Turkarnas tro är fjärran från allt vad sann kristendom heter. Den bild han i övrigt målar upp av dem är – även om han medger att undantag kan finnas – att de är lögnaktiga, mordiska och farliga både i andligt och samhälleligt avseende. Vad vi vet träffade Luther själv aldrig någon turk.

[^]

En mer nyanserad bild av turken

Som genom ett under avvärjdes efter några månader det omedelbara hotet från turkarna. Belägringen av Wien misslyckades och sultanens trupper fick lov att dra sig tillbaka. Men fruktan för deras återkomst levde länge kvar.

Mitt i allt detta var Luthers intresse för muslimsk tro och livsstil väckt, inte minst genom arbetet med ovan nämnda skrift. Han ville veta mer om ”muhammedanerna” och deras tro och seder. Förgäves sökte han få tag på en översättning av hela Koranen. Han läste det lilla som fanns skrivet om islam. Det rörde sig framför allt om två medeltida traktater om islam, den ena skriven av teologen och filosofen Nicolaus Cusa, den andra av ovan nämnde Broder Rickard. Men han var inte riktigt nöjd. Det som skrivits var tendentiöst: man ville ”skrämma allvarliga kristna bort från muhammedanism” och bemödade sig därför om ”att citera det mest låga och absurda sakerna ur Koranen som väckte hat och illvilja hos folk.” Därigenom blev det som sades mindre trovärdigt.

Men så fick Luther i sin hand en liten skrift om turkarnas religion och seder (*Libellus de ritu et moribus turcorum*) som skilde sig från de övriga. Den tros vara skriven av en man som i sin ungdom hamnade i fångenskap under den turkiska ockupationen av Ungern. Han deporterades och tvingades leva nästan tjugo år bland turkar innan han släpptes fri. Luther lät publicera skriften 1530 med ett förord skrivet av honom själv.

Detta förord är intressant. Luther anbefaller skriften som i högsta grad trovärdig, därför att författaren inte bara berättar om muslimernas sämsta sidor, utan också om de bästa och gör det på ett sådant sätt att det leder till eftertanke och självrannsakan hos läsaren. Författaren skrev av egen erfarenhet, och han skrev inte av hat för att svartmåla, ”utan av kärlek till sanningen”.

I företalet framträder en annan bild av turkarna än att de bara var vilda och lössläppta barbarer. Luther låter förstå, att man här kan se att turkarnas religiösa ceremonier, seder, bruk och livsstil i långa stycken var mycket högtstående, ja, t.o.m. överglänste våra egna: ”Vår religion är blott en skugga i jämförelse med dem, och vårt folk är klart världsligt i jämförelse med deras.” Han insåg också att den islamska kulten och livsföringen gjorde starkt intryck på många besökare och lockade dem att konvertera till Muhammeds religion.

Men ändå vill han publicera skriften för att visa att evangeliet är vida överlägset. Den kristna tron ”är något helt annat” än vackra pråliga ceremonier, goda seder och goda gärningar, där ”turkarna vida överglänser den romerska kyrkan”.

Luthers huvudmotståndare är alltid påvekyrkan och det märks även här. Han ser likheter mellan turkarnas tro och påvekyrkans förkastande av evangeliet om frälsning genom tron allen. Tron på gärningarna förenade dem. Luther säger sig nu förstå varför turkarnas tro länge mörklagts av den romerska kyrkan och varför bara negativa saker spritts om dem: om de började diskutera turkarnas religion, ”skulle hela påvedömet med all sin grannlåt falla.”

Att Luther här ger en mer nyanserad bild av turkarna, innebär inte att han viker i huvudfrågan. Det rör sig om en falsk religion: ”de förnekar och förföljer ivrigt Kristus minst lika mycket som våra papister”. Syftet med hans publikation av *Libellus* är att öppna ögonen på kristna, så att de inte låter sig förföras av falsk lära under lysande förklädning. Det starkaste skyddet och vapnet mot den islamska förnekelsen, säger han, är trosartiklarna om

Kristus: att han är Guds Son, att han dog för våra synder och uppväcktes till liv för oss, och att vi rättfärdiggörs och blir frälsta genom tron på honom. Det är ”det tordön som slår ner inte bara Muhammed, utan också helvetets portar.”

[^]

En översättning av Koranen ges ut

Tre år före sin död fick Luther äntligen i sin hand ett för honom läsbart exemplar av hela Koranen. Det är märkligt att det blev reformatorn Luther som på ett avgörande sätt kom att medverka till att en latinsk översättning av Koranen gavs ut och blev spridd.

Översättningen var ombesörjd av Theodor Bibliander, en språkkunnig orientalist och teolog i Zürich. Han utgick sannolikt från den gamla, mestadels bortglömda, 1100-talsöversättningen som gjordes i Spanien av britten Robert Ketton 1142-43 på begäran av abboten Petrus Venerabilis. När den biblianderska översättningen skulle tryckas, stoppades och bannlystes den av det styrande rådet i Basel. Luther fick reda på detta och skrev då ett brev och lyckades förmå rådet att upphäva sitt beslut, bl.a. med hänvisning till behovet av vederhäftig forskning.

Koranen gavs ut 1543 med ett företal av Luther. Den blev mycket efterfrågad och följdes efter några år av en ny upplaga. Översättningen bidrog otvivelaktigt till att öka västs kunskap om islam, vilket också var Luthers främsta syfte med att stödja utgivningen. Han var absolut övertygad om att det bästa sättet att bekämpa islam var att låta Koranen själv komma till tals, inte att sprida ovederhäftiga och groteska påståenden om den. På så sätt kunde var och en se den stora och tydliga skillnaden mellan Muhammed och Kristus, mellan evangeliets och lagens religion.

I slutet av företalet skymtar missionsmotivet. Luther påminner om Daniel, som under fångenskap i Babylon vann många för den sanna kunskapen om Gud. Han slutar med orden: ”Låt oss rusta oss mot Muhammed. Men vad kan vi säga om ting som fortfarande ligger utanför vår

kunskap? Därför är det av värde att de lärda studerar fiendens skrifter i syfte att vederlägga dem med skärpa..., rädda några, och helt viss befästa vårt folk med robusta argument.”

[^]

Lärdomar för i dag

Efter 11 september-attackerna 2001 mot USA och attentaten i Madrid och London några år efter breder åter fruktan för islam ut sig. Muslimer finns numera över hela världen, också i vårt land. Till skillnad från Luther har vi dem boende mitt ibland oss.

Hur skall vi förhålla oss till dem? Sprida nidsbilder av deras profet och religion? Driva ut dem ur landet? Stänga deras moskéer? Naturligtvis inte. Har vi religionsfrihet, har också de rätt att utöva sin religion. Den stora majoriteten av muslimer i vårt land är människor som vill leva fredligt tillsammans med oss. De är lika förfärade som vi över islamistiska självmordsbombare som spränger civila och oskyldiga människor i bitar.

Vi har sett att Luther, som led av sin tids begränsade och ofta snedvridda föreställningar om turken och hans religion, ändå hela tiden envist sökte ny och mer vederhäftig information. Det skall vi lära av honom. Okunnighet parad med rädsla föder fördomar, förtal, främlingsfientlighet och annat ont som bara skapar aggressivitet och spelar galna och destruktiva krafter i händerna.

Den västerländska kristenheten har en mörk sida av svärdsmission, tvångsdop och förtryck. Korstågen i Guds namn mot Palestina på 1000- och 1100-talet med jakt och slakt på ”de otrogna”, likaså senare tiders kolonialism med hänsynslös exploatering av andra länders människor och naturtillgångar, blev en draksådd vars frukter vi sett och alltfört ser.

Avkristningen av vårt land har skett med benäget bistånd av kyrkoledare, biskopar och präster som (likt islam) talat om Jesus som stor och god människa, men inte mer. Det

har följts av andra religioners intåg, av tro på astrologi, reinkarnation m.m. Det är inget att förvåna sig över. Där Guds Ord och kristen tro går ut, där kommer annat in.

Luthers budskap till de kristna inför vad han såg som ”Guds gissel för våra synder” tål att tänka på: vi måste börja med oss själva, med självrannsakan, bot, bättring och bön.

Sist men inte minst: Kristus har dött och uppstått också för muslimer. Han vill nå även dem. Mission i muslimska länder har alltid varit svår. Men nu finns tusentals av dem här: en ny situation både för dem och oss. Skall vi nå muslimer med evangeliets sanning krävs både en rätt kunskap om dem och att vi drivs av Kristi kärlek.

Staffan Bergman

Huvudsakliga källor:

M. Luther: *On War Against the Turk* (LW 46:155-205).

S. Henrich, J. Boyce: *Martin Luther – Translation of Two Prefaces on Islam*, Luther Seminary, St. Paul, Minnesota, 1996.

[[Lutheranen 1/2006](#)]

Om översättningen av ”den Helige Ande”

Den allmänna ståndpunkten hos nutidens svenska teologer sedan lång tid är ju att kristendomen har utvecklats efter hand, under det att Bibeln blivit till samt efter att Bibeln kommit till. Bibeln kan då inte vara någon norm för den kristna tron, utan är en samling skrifter som inspirerat den kristna traditionen. Bibeln anses inte vara Guds uppenbarelse, som skulle innehålla den kristna tron.

Detta s.k. ”vetenskapliga” tänkesätt är oförenligt med kristen tro. Där det breder ut sig, försvinner kristendomen. Självklart får detta synsätt – att Bibeln inte är Guds uppenbarelse – konsekvenser när man översätter Bibeln. Här ska vi titta något litet på översättningen av ”den Helige Ande”.

Vem är då den Helige Ande? Vi bekänner i den nicenska

trosbekännelsen att vi tror på den Helige Ande, ”på honom som tillika med Fadern och Sonen tillbedes och äras”. Att vi tror på den Helige Ande och tillber den Helige Ande grundar sig i att han är Gud, en av de tre gudomspersonerna.

Fäderna visste vad det gällde. Förändrar man tron att Gud är treenig, fördärvar man hela kristendomen. Som det står i den athanasianska trosbekännelsen:

Så är Fadern Gud, Sonen Gud och den Helige Ande Gud, och likväl icke tre Gudar, utan en enda Gud. Så är Fadern Herre, Sonen Herre och den Helige Ande Herre, och likväl icke tre Herrar, utan en enda Herre. - - - Den, som vill bli salig, han skall tänka så om de tre personerna i gudomen.

Nu ska vi se litet på hur Bibel 2000 behandlar den Helige Ande. Vi börjar i Nya testamentet i Lukas evangelium där ängeln Gabriel kommer till jungfru Maria och förklarar hur det ska gå till att hon ska bli havande och föda Jesus, trots att hon aldrig haft någon man:

Helig ande skall komma över dig, och den Högstes kraft skall vila över dig. Därför skall barnet kallas heligt och Guds son. (Luk. 1:35)

Här står ordet ”ande” med liten bokstav. Varför är det då liten bokstav? Det har översättarna själva förklarat i uppslagsdelen till Bibel 2000 under sökordet ”ande, andedräkt, andekraft, andlig”.

Där skriver de att Guds ande i GT är hans andedräkt, hans livskraft och ibland hans ord. Om anden i NT skriver de: ”Guds ande framstår som en verkande makt”. Nu har alltså anden tagit ett litet steg mot att vara en person, genom att vara ”en verkande makt”. (För att tydliggöra vad en ”makt” är kan vi jämföra med vad vi kallar ”ödet”, som en makt som påverkar och griper in, men som likväl inte är en person.) Mot slutet av artikeln skriver de:

Anden får alltså i NT efter hand personliga drag; två gånger nämns den som jämställd med Gud och Kristus (Matt 28:19; 2 Kor 13:13). Härifrån går sedan linjerna till fornkyrkans tänkande om

Treenigheten.

Anledningen till att Bibel 2000 skriver ”Helig ande” med litet a i Luk. 1:35 är alltså att det inte för dem är fråga om någon person, utan om en opersonlig makt. ”Helig ande skall komma över dig” betyder alltså precis samma som ”och den Högstes kraft skall vila över dig” menar de.

Någon säger kanske: Är det då inte språkligt möjligt att översätta på båda sätten? Även om det är en svag översättning är den väl ändå möjlig? Är detta så avgörande?

Men om Guds opersonliga kraft gör så att Maria blir havande och föder ”Guds son”, blir denna son barn endast av Maria, med *en* förälder, och får hederstiteln Guds son. Å andra sidan, om i stället personen den Helige Ande kommer över Maria så hon blir havande, blir denna son ett barn med *två* föräldrar: Den Helige Ande och Maria, och barnet är verkligen då också – fysiskt! – Guds egen son.

Låt oss se också på ett ställe i GT. Den Helige Ande träder genast in på scenen, redan i 1 Mosebokens första kapitel: ”Och Guds Ande svävade över vattnet”. Bibel 2000 översätter ”och en gudsvind svepte fram över vattnet”. Detta är en översättning som ingen gjort före dem i någon tryckt Bibel. Vilken insikt har lett dem till att ta bort Anden ur skapelseberättelsen? Har de gjort några nya textfynd? Har de hittat några nya, tidiga, hittills okända översättningar av GT? Nej. De drivs av sin idé att Anden från början var en kraft, inte ens en makt. Och då går det bara inte att Anden skall ”sväva” över vattnet. Det är på förhand uteslutet.

Det är sant att det hebreiska ordet för ande, *ruach*, också betyder vind, till exempel i 1 Mos. 8:1 och på många fler ställen. Om ett ord har flera betydelser blir det helt avgörande att ge akt på sammanhanget för att se vilken betydelse som ordet har just där. Har de då kanske gjort några nya rön om ordet sväva/svepa fram som fått dem att översätta *ruach* med vind? De skriver själva i sina fotnoter till 1 Mos. 1:2:

1:2 *en gudsvind* Annan tolkning ”en våldsam vind”. Den traditionella översättningen ”Guds Ande” är också språkligt möjlig (hebreiskan har samma ord för ”vind” och ”ande”) men är här mindre sannolik; v. 2 är en grammatiskt sammanhållen skildring av kaostillståndet före Guds skapelsehandling (v. 3).

1:2 *svepte fram* Det hebreiska ordets betydelse är osäker.

Så trots att de anser att betydelsen av ”svepte fram” osäker, är de (åtminstone ganska) säkra på att *ruach elohim* skall översättas med ”gudsvind”!

Självfallet måste varje bibelöversättare pröva de traditionella översättningarna. Traditionen har inte alltid rätt. Men för att innehållsligt göra en nytolkning måste man ju ha något belägg, någon orsak. Och att vers 2 är en ”skildring av kaostillståndet före Guds skapelsehandling” är ju obestritt! Det som sägs sist i vers två är ju att Gud var närvarande där i kaoset.

Hur är det då med ”svepte fram”? På hebreiska heter verbstammen *rachaf*, och den förekommer bara tre gånger: 1 Mos. 1:2, 5 Mos. 32:11 och Jer. 23:9. Av dessa tre ställen står de två första i samma så kallade stamform (Pi’el). I 5 Mos 32:11 står det:

Som en örn lockar ungarna ur redet och sedan svävar (*jerachef*) över dem, så bredde han ut sina vingar och bar honom på sin rygg.

Här är det inga problem för Bibel 2000 med att översätta ”sväva”.

Hur ska vi då förhålla oss till bibelöversättningar som Bibel 2000? Redan 1917 års översättning ansågs ju vara färgad av liberalteologin? Javisst är den det, och diskussioner om hur olika verser skall översättas kommer vi alltid att ha. Om 1917 års översättning dock var färgad av liberalteologin, är Bibel 2000 genomsyrad av den. Den intresserade kan till exempel läsa ”Guds Ord och bibelkritiken” av Seth Erlandsson, utgiven på XP media.

Man måste också fråga sig om det finns något alternativ till Bibel 2000 på någorlunda modernt språk. Och många av Lutheranens läsare känner säkert till Svenska Folkbibeln.

Man kan också använda Bo Giertz' översättning av NT med GT 1917 (språkligt reviderat) som ännu finns att köpa.

Man kan hävda att Bibel 2000 skulle ha så stora språkliga förtjänster, att den vore värd att användas. Men varför använda en översättning som förvanskar Bibelns innehåll? En bibelöversättning där översättarna gjort vad de kunnat för att fördunkla den kristna tron? Det borde inte vara något svårt val för en bibeltroende att ta avstånd från Bibel 2000.

Jakob Fjellander

[[Lutheranen 1/2006](#)]

Lutheranen i ny form

Lutheranen är nu inne på sin trettionde årgång. Tiden går och förhållanden ändras. Det har visat sig bli alldeles för dyrt att trycka tidningen och skicka ut den så som vi har gjort. Vi har därför bestämt att detta nummer blir det sista av Lutheranen i dess hittillsvarande form.

I fortsättningen ges Lutheranen ut som *nättidning* och läggs ut på Konkordiekyrkans hemsida (<http://www.luk.se>). Vi har gjort den bedömningen att åtskilliga, kanske de flesta, av Lutheranens läsare har tillgång till dator och internetuppkoppling.

Vi ber därför de läsare som även i fortsättningen vill ta del av Lutheranen att uppmärksamma följande:

- 1. De som via e-post vill få meddelande om när nytt nummer av Lutheranen lagts ut på nätet ombeds sända sin e-postadress till redaktören.*
- 2. De som inte har tillgång till Internet men ändå önskar få Lutheranen kan anmäla detta till redaktören. Vi kommer då sända en kopia av tidningen med vanlig post.*

Vi tackar varmt våra läsare för alla de bidrag som de under årens lopp skickat in och hoppas att den nya formen av utgivning skall fungera och få vara ett redskap för bibel- och bekännelsetrogen evangelisk-luthersk tro.

[^]